

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii:

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiunea a
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Tot în chestiunea catehizării.

Observări finale asupra planului.

În articolul meu anterior am insistat asupra necesității, ca materia religiei în școala poporală să stea în raport firesc cu practica bisericească.

Fără doar' a ne dà totdeauna seamă de acest raport, ne-am deprins a numi școala de fiică a bisericii; iar' aceasta afirmare se bazează pe raunea, că școala e chemată a crește membrii emni bisericii, cari au să fie creștini religioși și iminați, după scopul indicat de catihetica modernă. Iar' am mai putea zice, că școala e un focalar teoriei despre lucrurile religiei, iar' biserica este focalarul, unde se aplică în praxă teoria școlii. De aici urmează apoi, că toate învățăturile și formele ce obvin la cultul divin, toate acele sfinte și simboalele, — creștinului, care a trecut prin cei 6 ani ai școlii poporale, să nu-i străine, ci să le înțeleagă, ca să fie pătruns sfîntenia și măreția lor.

Și am zis altădată, că atât planul, cât mai multe unele manuale din religie eschid piese, cari s'at chemate a introduce pe creștini în misterii bisericii. Bună-oară: la sărbătoarea Nașterii Domnului se cetesc profetiile Testamentului V. despre acest eveniment; la Învierea lui Hristos asemenea; alte sărbători deopotrivă se arată prepararea enimei la primirea mântuirii. Acest act al economiei divine are să-l știe creștinul deja din școală. Dacă mintea nu înțeleg, cum am putea numi pe cîntă de creștin luminat, fără a cunoaște și înțelege lucruri așa esențiale.

Un lucru, ce nu-l pot trece cu vederea deci, este voesc a complectă observările mele în chestiunea catehizării este, ca școala să introducă pe copii în cunoașterea cultului bisericesc.

Aș fi așteptat cu tot dreptul, ca Dl Dr. Ștefan, ca bărbat specialist și cu autoritate rece-

rută, să fi scris ceva și despre materia liturgică, indigetând necesitatea ei de propunere; dar' nici o simplă amintire n'a făcut despre aceasta, deși în special și amănunțit s'a ocupat cu întreaga materie din religie. Și m'am așteptat la aceasta cu atât mai vârtos, că în catehismul D-Sale e adaus un apendice a materiei din liturgică. Deduc de aici, că acestei materii nu-i-se atribue însămnătatea, ce în vremile noastre o are în vedere biserica.

De altă parte denotă această împrejurare, că din punctul de vedere pedagogic, pentru ajungerea dublului scop al religiei, ar fi suficientă materia istorică și catehismul.

Judecând chestia din punct de vedere bisericesc, eu aflu că aceea nu este suficientă. Explicarea cultului divin este o materie integrantă a învățămîntului religios în biserica noastră, ceea-ce pe cât este de ușoară, pe atât e și de edificatoare; căci înțelegerea cultului divin din partea creștinilor implică în sine un dar sugestiv al tuturor ideilor, ce reprezintă biserica, ca împărăție alui Hristos pe pământ.

Explicarea cultului divin este un postulat bisericesc, care se impune de sine. Creștinii trebuie să știe, că ce însămnătate au actele religioase ale serviciului public divin, dela liturgie, utrenie și vecierne; se știe, ce însemnătate au obiectele sfinte din biserică, pentrucă întreg cultul divin e curat simbol, sub forma căruia se împărtășesc nevăzutele daruri ale Duhului sf. În biserică trăim într'o lume spirituală, de care, ca să fim pătrunși, trebuie să o înțelegem.

Aflu însă, că propunerea cultului divin, iarăș numai în școală își are locul și timpul cel mai potrivit. A introduce pe creștini în această cunoștință pe calea predicii, e un lucru întarziat, căci știut este, că numai pe fundament se poate ridica edificiul trainic.

Și ceea-ce afirmasem la materia biblică, că anume, trăim între împrejurări, cari nu ne permit a scurtă prea tare materialul biblic, își are și aici rostul.

Gura vrăjmașilor bisericii noastre este un crater vulcanic, ce neconținut foc varsă asupra instituțiilor noastre. Fără pic de pudoare ne critică actele religioase, prostituie obiectele sfinte și simboalele cultului divin, pe cari ei nu le pricep. Dar — durere — nu le pricep nici credincioșii noștri, ca să le știe lua apărarea, când ocaziune li se dă a asista la scene improbe de atentate cu cuvinte obscene la sfințenia bisericii — din partea celor răi.

De aceea, pe lângă toată cunoștința istorică, cel-ce nu-și știe da seamă și nu-și știe apăra cultul bisericii sale înceată de a se putea numi creștin luminat.

Planul vechiu de învățământ al diecezei Aradului a prescris anumit material liturgic. A avut grije, ca școlarii să fie introduși chiar în cetirea psalmilor și a apostolului. Planul din vigoare nici amintire nu face despre acestea. Dar poate fi scuzat cel puțin, că la materia Testamentului V. dispune totuși a se propune în școală despre David și psalmii lui, — și atâta-i tot. Când cuget apoi, că sunt manuale de religiune, cari și aceasta o consideră de superfluu, — la o singură concluziune ajung, și aceea este, că prin multele experimentări filozofice-pedagogice ne îndepărtăm de spiritul bisericii.

Din aceste puncte de vedere, planul are lipsă de purificare și complectare, după cum interesul bisericii o cere. *Teoria școlii să se aducă în raport firesc cu praxa bisericii, pentru a produce efecte reale și durabile în viața creștinească.* Așa strigă glasul bisericii. Și fiindcă în cultul bisericesc se îmbină teoria școlii cu praxa bisericii, urmează inomis, că și explicarea cultului divin are să fie materie de religiune în școala poporală.

Bărăteaz, în 12/25 Februar 1905.

Nicolae Crișmarin,
paroh.

Centenarul seminarului „Veniamin“.

Cu ocaziunea serbării centenarului seminarului „Veniamin“ din Iași (Octomvre 1904) s'a tipărit lucrarea marelui Mitropolit *Veniamin* al Moldovei „Tălcuirea la cele patru sprezece trimiteri“ (epistole).

Acestei ediții jubilară i-a scris P. S. Sa episcopul Atanasie al Râmnicului o prefață, din care reproducem o parte, foarte prețioasă pentru istoria culturală a neamului românesc și a bisericii sale.

Reproducerea o începem în următoarele:

Călugării și preoții cărturari, cari veniră dinspre Ohrida, pe la sfârșitul veac. XIV-lea și se așezară prin Mănăstiri, coplind și mai ales traducând cărți bisericești, încep a fixă, după putere, prin scriere, limba

vorbită de popor atunci. Dela unii ca dânsii provin întâile monumente literare ale noastre, cunoscute până astăzi, cum este Praxapostolul¹⁾ aflat în Bucovina mănăstirea Voroneț, de unde i s'a dat și numele de c. dicele Voronețean; apoi Psaltirea numită Scheiană, flată la biserica familiei dlui D. C. Sturdza din sat Scheia, județul Roman²⁾. Unor asemenea modești m. nahi dătoresc cunoștința de carte românească fiii ne mului nostru din veacurile trecute. Chiar până pe mijlocul veacului XIX părinții cari voiau să dea școală pe fiii lor, îi trimeteau la mănăstiri și la școlturile mai apropiate, unde învățau a ceti, a scrie și a socoti, precum și cântările și rânduiala bisericească. În lipsă de cărți românești tipărite, dascălii trebuia să scrie cele ce aveau să predea ucenicilor, și de ai provin acele vechi traduceri și copii de cărți românești.

Activitatea clericilor veniți de peste Dunăre pe veac. XV-lea, fu sporită pe la mijlocul veac. XVI-lea de clericii cărturari din Transilvania, cari sub imboldul Calvinismului dominant atunci acolo, tipăriră în limbă română mai multe cărți bisericești.

La această îndoită activitate literară din țara noastră se adăugă în veac. XVII-lea, și cea a clericilor veniți din Galiția și Malorusia. Acești clericii protejați de Mitropoliții Moldovei, cari ca Exarhi ai plaiurilor, aveau jurisdicțiune și asupra ortodoxilor din părțile nordice de peste hotarale țării, contribuira asemenea la sporirea literaturii românești, prin traduceri de cărți bisericești. Unul dintre clericii Malorusieni, veniți în Moldova, și productivi pe terenul literar, a fost în veac. XVIII-lea starețul Paisie³⁾.

¹⁾ Praxapostolos însemnează scrierile apostolilor. Faptele și Epistoliile Apostolilor, întocmite spre a ceti la slujba dumnezească în biserică. *Eusevie*, bis. Tom. I, pag. 562.

²⁾ *Melchisedec*, viața și operele Mitropolitului gorițean Tamblac. P. Dragomirescu, traducerea cărții ritual, teză de licență în teologie.

³⁾ Cuviosul Paisie s'a născut în orașul Poiana din Malorusia, la 1722, a fost dat la învățătură în de unde, după patru ani, fugi la o mănăstire de la Nipru. Egumenul acelei mănăstiri îl făcu raso la 1741, după câțiva ani se duse la Kiev la lavra cerșcă și de acolo veni împreună cu alți câțiva nahi în țara Românească la schitul Poiana Măgălaș unde rămase mai bine de trei ani și învăță limba română. După aceea s'a dus la muntele Atos și vie mănăstirea Pantocrator, unde la 1750, fu îmbrăcat în schima monahală. Strălucind prin mari virtuți, atrase în jurul său vre-o opt ucenici români, și învățând limba elinească, ce este izvorul din care au ieșit toate cărțile bisericești, începă a tălmăci românește cărți de învățătură. Hirotonisându-se preot, atrase lângă sine și mai mulți ucenici, între cari și s'a așeză așa că acum pravila și slujba bisericească se face în amândouă limbile. Neputând dobândi o liniștită, părăsi sf. Munte cu toți ucenicii săi, la număr, și veni în Moldova, unde cu voea starețului Grigore Calimah se așeză în mănăstirea gomirna, la 1753, iar când cu trecerea Bucovinei în Austria (1775), s'a mutat în mănăstirea Săcul. I se dădu și mănăstirea Neamțul, care de atunci

Nu se poate admite că limba noastră literară ar fi început la jumătatea veac. XVI-lea când ies la lumină cele dintâiu cărți bisericești tipărite, sau chiar la jumătatea veac. XVII-lea când înfloresc tipografiile la Govora, Iași, Târgoviște și Snagov, imprimând cărți bisericești nu numai pentru Români, ci și pentru creștinii din Orient, cărora Domnitorii noștri le trimeteau în dar, fiind astfel ocrotitorii ortodoxiei din Orient¹⁾. Era cu neputință ca limba să îmbrace așa de curând formele frumoase, ce le întâlnim în scrierile lui Varlaam și Dositei, ale lui Ștefan și Teodosie, precum și în scrierile cronicarilor. O descriere vieaie despre activitatea literară a monahilor cărturari de prin mănăstirile noastre, pe la sfârșitul veac. XVIII-lea și mai dinainte găsim în viața pe scurt a starețului Paisie, mai sus citată, scrisă de Grigorie Mitropolitul Ungro-Vlahiei, pe când era monah petrecător în ascultare la mănăstirea Neamțul. Iată ce ne spune Grigorie: „Atâta „iubiă cuviosul (Paisie) acest lucru, a se tălmăci adecă „a se înmulți cuvântul lui Dumnezeu în sobor, în a „mândouă limbile (slavonă și română) cât după ce a „venit în sf. m-re Neamțul, alegând doi părinți din „sobor, unul slavean iar altul moldovean, cu ajutorul mănăstirii i-a trimis în București la școală spre „învățătura limbei elinești pentru tălmăcirea dumnezeștilor cărți. Încă nu numai în limba cea slave-nească tălmăciă cuviosul, ci și în cea moldovenească „măcar puține... iar pricina a fost de a tălmăcit în „această limbă puține, că în soborul părinților în limba slavenească numai sfinția-sa era tălmăcitor, împreună și oare carele ieromonah Dorotei, ce a fost „și arhimandrit întru aceastași sf. mănăstire, mai pe „urmă... iar în limba moldovenească erau mai mulți tălmăcitori. Că dintru aceștia sobor a fost precuciosul arhimandrit Macarie, carele a tălmăcit cartea sf. Macarie, ce s'a tipărit în București, și cartea sf. Isac „ce este încă netipărită și altele. Dintru acesta a fost „cuviosul Ieromonah Ilarion, care a tălmăcit cărțile sf. Calist și Exaimeron al sf. Vasilie și altele netipărite „până acum. Dintru acesta, cuviosul monah și al meu „cinstit stareț și dnhovnicească părinte Gherontie, care „a tălmăcit Prăvilioara cea mică și Chiriadromion „cu cuvinte la Evanghelii peste toate Duminecile anului „care s'au tipărit în București și tălcuirea la *Evanghelii* „a sântului Teofilact, împreună și Teologhicon al sântului Ioan Damaschin, care s'au tipărit în Iași și Chergogorian al sântului Avgustin, care s'au tipărit „aicea în mănăstire, și altele. Dintru acesta, cuviosul „ierodiamon Ștefan, carele a tălmăcit viețele sfinților „de peste an din limba slavenească, cari s'au și tipărit „aicea în mănăstire. Dintru acesta, cuviosul schimonah „Isachie, carele a tălmăcit din limba elinească cartea

veni focarul vieții monahale din țară și metropola tuturor mănăstirilor ei. Paisie muri la 1796, venerat de toți pentru virtuțile sale și iubirea sa de cultură. Vezi *Viața în scurt a lui, tipărită la 1817 în mănăstirea Neamțul, împreună cu Cartea pentru ascultare.*

¹⁾ C. Erbiceanu, *Bibliografia greacă, București, 1903.*

„sf. Ioan al Scărei și Octoiul... care s'au tipărit aicea „în mănăstire și din cea slaveoescă, Tipicul ce s'a „tipărit în Iași și altele până acum netipărite. Întru „aceștia sunt și acum cari tălmăcesc și încă cu ajutorul lui Dumnezeu vor tălmăci... *Folos cu adevărat „atâta de mare nu numai soborului părinților, ci și a „tot neamului nostru. Cât de mult așa nu s'au făcut în „neamul acesta precum poate fiește-cine socoti¹⁾.*

Aceste din urmă cuvinte sunt o confirmare a celor arătate de noi mai sus. Activitatea literară a început în mănăstiri de mult, în cursul timpului a putut fi întreruptă, iar în secolul al XVIII-lea ea înfloria în mănăstiri mai mult decât ori când. Afară de aceasta cuvintele lui Grigorie ne arată că monahii în mănăstiri se întreceau unii cu alții la traduceri de cărți, că cei mai mulți traducători erau români și traduceau în limba română, făcând astfel un serviciu folositor nu numai soborului din mănăstire, ci și poporului românesc întreg. Apoi câte din lucrările acestor smeriți cărturari le trece sub tăcere însuși Grigorie! Chiar despre starețul său, despre învățatul monah Gherontie nu ne spune aicea, că acesta pe lângă traducerea tălcuirii lui Teofilact la *Evanghelii* și celelalte, a tradus încă *Apologhia*, despre care vom vorbi mai jos, apoi *tălcuirea Antifoanelor* celor opt glasuri, și a lucrat și la traducerea: „*Descrierea Moldovei de Cantemir*“ făcută pe la 1806 tot din indemnul Mitropolitului Veniamin²⁾.

Efrosin Poteca zice, despre folosul ce a avut neamul nostru din indeletnicirea călugărilor prin mănăstiri, cu traduceri și scrieri românești, următoarele: „Pe lângă slujba împărăției lui Dumnezeu, cuviosii călugări în mănăstiri și pentru societatea politicească au împlinit o slujbă foarte însemnată, tălmăcind și scriind cu mâna cărți bisericești și politicești. Așadar tot sf. mănăstiri ne-au păstrat toate cărțile atât cele bisericești și politicești până la aflarea tipografiei. Așadar tot prin ostenelele cuviosilor dascăli călugări ni s'au păstrat înțelepciunea prorocilor, apostolilor și a tuturor sf. părinți, precum și a filozofilor greci și romani. Dar lasă să zic că și după fericita aflare a tipografiei mai tot dintre călugări au putut să se indeletnicească prin mănăstiri la tălmăciri și la tipăriri de cărți, precum în faptă și acum unii se indeletnicesc. Așa dar și aicea în Țara Românească cartea, limba și religia, cari câte trele caracterisesc neamul nostru românesc, tot prin ostenelele călugărilor mai mult ni s'au păstrat, indeletnicindu-se cu deosebire a tălmăci și a scrie cărți

¹⁾ Cartea mai sus citată: *Viața în scurt citată a cuviosului părintelui nostru Paisie, tipărită în cartea pentru Ascultare. Neamțul 1817. Până acum această carte n'a fost bine cunoscută, de oarece diferiții autori cari scriu incidental despre Paisie, citează viața lui publicată în tipografia dela Neamț. 1836.*

²⁾ Prefața la „*Descrierea Moldovei*“ de Cantemir, tipărită la Neamț, 1825.

prin mănăstiri¹⁾. Până astăzi se găesc în mănăstiri urmele îndeletnicirii literare a monahilor, adică numeroase cărți, mai ales scrise de mână, pe cari învățații noștri le adună ca pe niște moaște de mult preț ale culturii noastre naționale. De aici se esplică lesne pentru ce mănăstirile atrăgeau la ele odinioară privirile tuturor și deveniseră locul de asigurare a tot ce poporul avea mai sfânt și mai scump.

(Va urma).

Avânturi ideale.

Ziua bună se cunoaște de dimineață. Așa suntem, bunăoară și cu unii din tinerii teologi ai Seminarului nostru diecezan. Băeții cetesc, zeloși, au sisteme de cunoștințe și au o logică cumpanită, iar' ceea ce spun e o îmbinare din cărți cu câte văzură și experieră pe acasă.

Simțul de a scrie, și simțul de a contribui cu inima curată și ideală la îmbunătățirea sortii poporului, denotă vocația pentru chemare, și numai acela poate fi teolog bun, care nu și-a luat numai refugiul la vre-un institut teologic, ci care simte în sufletul său, că nici comorile bogățiilor, nici strălucirea scaunelor domnești, nu-i sunt așa de preț ca altarul, și iubit ca poporul.

Vorba e numai, că sunt multe lucruri în viață, cari nu pot fi cu succes abordate în Seminar. Cartea e cuprinsul teoretic al revelațiunii dumnezeiești. Practica vieții ne iscodește adesea lucruri curioase, și zilnic avem să luptăm cu noi curente dușmănoasă poporului, cari nici nu sunt indicate în studiul pastoral, propus în ultimul an de școală teologică.

Le-am premis acestea pentru ca să-mi fie ușoară dovedirea, că în avântul său ideal, harnicul tinăr Petru E. Papp, are cunoștințe destule, dar' experiență puțină.

Să analizăm puțin articolul D-Sale din urmă, publicat în Nr. 20 Febr. (5 Martie) a. c. din valorosul nostru organ diecezan »Biserica și Școala«.

Combate socialismul și pocăitismul. Bine face; decât nu generalizând lucrurile. — Când vorbești cu gândul la cei de acasă, — tu știi și suferința și bucuria lor; dar' nu știi când râde, ori când se năcăjește acela, care are alte împrejurări de trai, poate mai priincioase decât ale iubiților tăi.

Vina în părțile tale, o cred, poate să cadă asupra unor conducători fierești, cari din »prea mare nepăsare și nesocoteală la conștiințe« au perdut terenul de muncă și aluatul din care se dospească viața mai senină a generațiilor vii-

toare, — însă prin părțile mele abea ici colo n'ai văzut conducători bravi? iar poporul, biet de el, în oarba-i neștiință merge razna, bătând câmpii cu socialistii și cu pocăiții, dar mai ales cu cești din urmă.

Un lucru e adevărat: *Cine cumpără gazeta la sfatul popii și al dascălului, care nu poartă șubă, — bietul popor, sătul de atâtea „șloarțe“ cari n'au știut decât să-l sugă și exploteze până la măduva oaselor, — nu se prea însuflețește, dar când vine un frate de-al său, care n'a învățat școli înalte, dar' care știe povestii în limba lui și are cu toate acestea — același capital intelectual, — e mai crezut și mai ascultat, căci deoparte are aceeași poziție și nu-i domn, de alta își măgulește inima, că d'acum ne-am trezit și noi și jos cu negrețele!*

Poftim acum și cumpănește starea sufletească a unui popor incult, fi apoi Demostene, Cicero, ori Ioan Gură de aur, să te vadă dacă-l mai poți abate dela căile păcatului.

Să-i dai tu singur bani pentru gazetele bune și-o pățești.

Aleargă la poștă, își cumpără »Voința poporului«, o fițică socialistă ori »Adevărul«, un pamflet mincinos ipocrit, și eată-l tanțos, fălșându-ți-le înaintea nasului, ear de vrei pace și fi-e greu de vorbele lui păcătoase, — taci mulcom *pentru că, vezi nu-i cartea de teorii, ci-i omul viu, pe care nu-l poți trata pe placul inimii.*

Deșteptarea poporului — neg hotărât — nu-i o chestie de evoluție etnică, care cere imperios lumina, căci de-ar fi așa bine s'o însemnăm: dătătorul luminei celei adevărate, căruia ginta latină i-a zis »O, Doamne în lume cât am stat, pe Tine te-am reprezentat«, nu ar fi lăsat acest neam — poporul românesc — nici un minut a se întuneca și a rătăci!

Adevărata deșteptare, — o recunosc, — rezida în faptul că preotul și învățătorul, fiecare în sfera lui de activitate, să stee mai deseori de vorbă cu țaranul și să nu-i fie rușine de țaran.

Să-i deie lumina cea adevărată, îngăduitor, cu minte, — și mai ales ertător.

Asta însă se poate mai cu succes în școală: învățătorul va îmbrățișa instrucțiunea și educațiunea cu gând special la dezvoltarea caracterelor — creștinești — ear preotul pe amvon să continue opera începută cu multă dragoste, predicând cuvântul Domnului pe înțelesul tuturor.

Numai de aci încolo bibliotecile își au rostul și valoarea lor reală. Multe puține, câte cărți are preotul și învățătorul, nu pot fi folosite însă de cetit, dacă nu vor cădea în sfera de cunoștințe și nu vor fi scrise pe înțelesul tuturor. Teologia dogmatică, morală, exegesa, — pedagogia, metodică, etc., în zadar le-am da românașilor să le cetească, pentru că nu le înțeleg. Ear scopul ce-

¹⁾ Prolegomena sau precuvântare la Istoria monastirilor Valahiei. In *Revista pentru Istorie, Archeologie și Filologie* de sub direcțiunea Dlui Gr. Tocilescu, An. I, vol. II. pag. 39. București 1883.

titului nu e altul, de cât să și pricepi ce ai cetit. În acest chip, — bazate lucrurile teoriei pe practica vieții, la sigur ne vom face protectorii poporului.

Al. Muntean al lui Vasilie
preot.

Cuvânt

Prostit la conferența pastorală ținută în Vașcău la 7/20 Octomvrie 1904¹⁾.

Despre datorințele de căpetenie ale preoțimei.

*»Precum m'a trimis pe mine
Tatăl și eu Vă trimit pe voi«.*
Ioan 20, 21.

Iubiți Frați în Hristos!

Știți cum se grămădesc norii pe firmament în timpul când se apropie furtuna? Întocmai așa, — dar ce zic? de mii de ori mai mult se grămădeau păcatele și nelegiuirile asupra omenimei, după ce aceea căzuse în păcat. Mândria, lăcomia, necurăția trupească, invidia, răzburarea și alte nenumărate păcate și fărădelegi erau faptele fiilor veacului acestuia. Și tocmai când aceste păcate, când aceste nelegiuiri se părea, că-și vor ajunge culmea mărimii lor, colo sus în depărtatul răsarit, într'o peșteră sărăcăcioasă dela marginea Vitileemului se ivi în chip omenesc Mântuitorul Hristos „lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul, ce vine în lume“ Ioan I. 9. Și ce l-a adus pe dânsul între noi? Dragostea — nemărginita iubire cătră omenime, cătră lucrul și zidirea mânilor sale, a făcut, că Mântuitorul se coboară din brațele părintelui său ceresc ca să vină aici în mijlocul omenimei, celei atât de corupte și pline de fărădelegi. Și tot aceeași dragoste, tot aceeași iubire a făcut, că Mântuitorul în tot timpul cât a fost pe pământ, neîncetat se lucreze pentru a readuce omenimea la starea cea dintâiu, la starea nevinovăției. Și în adevăr întreaga viață a Mântuitorului Hristos eră un izvor de apă vie eră un izvor de binefacere pentru omenime „Veniți la mine — zicea Mântuitorul Hristos — veniți la mine toți cei osteniți și însărcinați și eu vă voi odihni pe voi... luați jugul meu peste voi... că jugul meu e bun și sarcina prea ușoară este“. Mat. 11, 28-30.

După cinstita patimă și după preamărita sa înviere Mântuitorul nu încetă a-și arăta dragostea, a-și arăta iubirea sa față de apostolii săi. Știea Mântuitorul, că rămânând ei singuri, frica, groaza și temerea va cuprinde inima lor, drept ce li se arată lor mai de multe ori îmbărbătându-i și întărindu-i pe ei. „Bucurați-vă...“ le grăea dânsul — „Nu vă temeți“. Mat. 28, 9, 10. „Pace vouă“ Ioan 20, 20, „Ce sânteți turburați? Și pentru ce intrați în gânduri în inimile voastre? Vedeți mâinile și picioarele mele că însumi eu sunt“. Luca 24, 38, 39. O adevărată iubire, o adevărată dragoste a părintelui pentru fii săi, pentru apostolii săi e aceasta, — din care ca dintr'un izvor bogat se revarsă dragoste,

¹⁾ Intârziat din lipsă de spaț.

se revarsă îngrijire asupra întregii omenimi. Iar în ziua cea mai de pe urmă a vieții sale pământești, în ziua a patruzecă după preamărita învierea sa, Mântuitorul li se arată pentru cea din urmă oară, în muntele Galilei, adunați fiind ei acolo, precum li-se poruncise, și binecuvântându-i le-a grăit lor zicând: „Precum m'a trimis pe mine Tatăl și eu Vă trimit pe voi“ Ioan 20, 21. „Deci mergând învățați toate neamurile botezându-i pe ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh“. Mat. 28, 19.

Ce chemare măreață! ce rol plin de maiestate, plin de Duh Dzeesc a încredințat Mântuitorul sfinților săi ucenici și apostoli. „Voi sunteți sarea pământului... Voi sunteți lumina lumii“ Mat. V. 13, 14. „Precum m'a trimis pe mine Tatăl și eu vă trimit pe voi“. Mergeți deci în toată lumea, vestiți învățătura mea pretutindenea, învățați pe oameni adevărata credință, frica și temerea de D-zeu, botezați-i pe ei în numele Tatălui și al Fiului și al sfântului Duh, faceți să străbată acest dar D-zeesc nu numai în palatele cele pompoase și pline de străluciri, ci chiar și în colibecele cele mai sărăcăcioase, nimiciți din lume păcatul și credința cea deșartă și faceți să strălucească moralul evanghelic în toată splendoarea, în toată podoaba sa.

Și când cuget, că această chemare măreață, acest dar Dzeesc ni s'a încredințat și nouă preoțimei de astăzi și când gândesc cu câtă greutate, cu câtă răspundere înaintea lui D-zeu, și și înaintea oamenilor este împreunat serviciul pastoral, mai aducându-mi aminte și de cuvintele părintelui Ioan Gură de Aur, carele zice: „Mi se pare, că nu mulți vor fi între preoți, cari se vor mântui, ci mai mulți, cari vor peri“, — îngrijirea, frica și groaza umplu inima mea și „aceste gânduri nu mă lasă ziua și noaptea, usucă în mine măduva, istovesc trupul, mă lipsesc de vioșie, nu mă iartă a umbla cu privirile ridicate în sus și mă silesc a gândi... cum voi scăpa însumi de mânia cea viitoare“. (S. Grigorie teologul: Cuvânt, a 3-a). Și nu fără temei, — pentru că mari datorințe avem și grea răspundere am luat asupra noastră atunci, când am primit misiunea de a fi păstori sufletești, misiunea de a fi lucrători în via Domnului.

„Propovăduiește cuvântul, stai asupra cu vreme și fără de vreme, muștră, ceartă, îndeamnă cu toată răbdarea și cu învățătura“ scrie laudatul apostol Pavel celui dintâiu episcop al Efesenilor, lui Timoteiu. (II Tim. IV, 2). De aci apare, de aci se învederează cea dintâiu și cea mai de căpetenie datorință a păstorului sufleteț: Datorința de a învăța, datorința de a predică, datorința de a lumina mintea credincioșilor săi cu învățătura cea adevărată despre credința și despre morală creștinească. Însă M-l Hr. zice despre sine „Duhul Domnului peste mine — zice el — a binevesti săracilor m'a trimis a vindecă pe cei zdrobiți la inimă, a predică robilor iertare și orbilor vedere“ Luca IV, 18; și umblând prin satele și orașele evreești binevestia și învăța mărturisind însuși despre sine și zicând: „că pentru aceasta am venit“ Marcu I 38; Ear pomenitul apostol

Pavel, gândind la datorința sa cea mare de a predică zice: „Amar mie! de nu voiu binevesti, că nevoie zace asupra mea, diregătoria îmi este încredințată“ I Cor. IX 17. Și acest apostol și împreună cu dânsul și ceilalți, credincioși poruncei primite dela marele lor învățător, credincioși cuvintelor: „mergând învățați toate neamurile...“ în butul tuturor lipselor, a năcazurilor și a primejdiilor, străbat lumea în lung și lat și predică cu un zel, predică cu un succes nemaiauzit. Petru apostolul în una singură zi și cu o singură predică a întors la credința creștinească aproape trei mii de oameni. Pavel în călătoriile sale predică cu așa succes în cât în scurt timp întemează mulțime de biserici, ba în Atena, centrul cultului antice păgâne, predică cu așa succes încât convertește la creștinism chiar și pe unul dintre cei mai iscusiți membri ai areopagului atenian, pe Dionisie. Tot astfel și ceilalți apostoli au implinit cu scumpătate porunca dată lor de M-1 Hr. și cu predica au lătit în toată lumea creștinismul, ear pe păstorii instituiți la bisericile întemeiate de ei i-au îndatorat a face și ei asemenea. Cu dreptul a putut deci scrie Pavel din Corint către Romani că „în tot pământul au ieșit vestirea apostostolilor — și la marginile lumii cuvintele lor“ Rom. X, 18.

Și dacă însuși M-1 Hr. a predicat, dacă apostolii au binevestit, dacă înșiși apostoli au învățat pe următorii lor să predice, bine știind că predica e unicul mijloc, prin care se poate răspândi și întări mai cu rezultat creștinismul, apoi oare noi preoțimea de astăzi — să fim oare slobozi de aceasta datorință? Creștinii nostri să fie ei oare atât de luminați, atât de morali și evlavioși încât să nu aibă ei lipsă de predică, să nu aibă lipsă de învățătură? Eată tot atâtea întrebări, ce ni se ivesc în aceste momente însemnate prin noi.

Toți oamenii se nasc mai aplecați spre rău decât spre bine, se nasc neluminați, se nasc îndepărtați de D-zeu, — acum biserica e de lipsă să aibe vre-uu mijloc, prin care să lumineze mintea omenească, cea stricată prin păcat, să apropie făptura de ziditorul său și să impace pe om cu D-zeu. Ear acel mijloc e singur numai binevestirea, e singur numai predica. „Cum vor crede aceluia, de care n'au auzit? Și cum vor auzi fără propovăduitori“ Rom. X 14 zice despomenitul Pavel apostolul.

Purcezând de aci putem zice cu tot dreptul, că predica a lătit în lume credința creștinească, predica a întărit-o, predica a susținut-o.

Dar în măsura, în care predica lămurește, întărește și susține credința creștină în om, în aceeași măsură întrelăsarea datorinței de a predica, imputinează, slăbește ba timpul chiar nimicește din inima omului și cea din urmă schintee de credință și moral. Credincioșii neauzind binevestindu-se adevărurile de credință și morală, sau neînțelegându-le pe acelea, cad în credințe deșerte și în felurite superstițiuni, ba în neștiința și nepriceperea lor, ei își uită chiar și dato-

rințele de iubire către D-zeu și către deaproapele, ear urmarea e că cu incul să dimit la fel și fel de fapte nemorale, cari aduce aici în aceasta lume pedepse asupra, celui ce le face, ear dincolo de mormânt aduc predarea fericirii de veci.

Și cine e răspunzător pentru atâtea suflete, ce să perd din cauză că nu au îndestul hrană duhovnică cească? Cine? Cine e răspunzător pentru oaie, ce se perde din turma cea necuvântătoare? Cine altul decât păstorul. Intocmai așa și pentru oaia, ce se perde din turma cea cuvântătoare nimenea altul decât singur păstorul cel sufletesc — preotul.

„Fiul omul — grăește D-zeu prin gura lui Ezechiel prorocul de demult — socotitor te-am dat pe tine casei lui Israil și vei auzi din gura mea cuvânt și vei înfricoșa pe ei dela mine. Când voiu zice eu celui fără de lege: „Cu moarte vei muri și nu ai oșebit nici ai grăit celui fără de lege, ca să se întoarcă dela căile sale și să fie viu, cel fără de lege acela întru nedreptatea să va muri și sângele lui din mâna ta îl vor cere“ Ezech. III 17 18. „Vai păstorilor celor ce per și risipesc oile pășunii mele“ Ier. 33, 2, ear M-1 Hr. zice: „Veni-va Domnul slugii aceia, în ziua în care m'asteaptă și în ceasul, în care nu știe și-l va despica pe el în două și partea lui cu fățarnicii o va pune“ Mat. 24. 50, 51.

Tot atâtea amenințări sunt acestea I. F. față de păstorii sufletești, față de acei preoți cari nesocotesc datorința de a predica, nesocotesc datorința de a lumina mintea credincioșilor cu învățătura cea adevărată despre credință și moralul creștinesc.

(Va urma).

Nr. 154/1905

Tuturor învățătorilor de sub jurisdicțiunea Curatorului din Arad.

Recomandăm tuturor învățătorilor cartea »Despre neregularitățile intelectuale în practica însemnate a copiilor« (A gyermekek gyakorlati fontosabb szelemi rendtelleségei) de dr. Décsi György, pentru a fi procurată spre folosința privată sau pentru bibliotecile învățătoresști.

Prețul cărții este 1 cor. A apărut în editura librăriei Toldi Lajos Budapeșt II Fő utca 2. Nr. 5-a »Bibliotecii higienice-pedagogice«. (Gyógyászati és pedagógiai könyvtár).

Arad, la 31 Ian. (13 Febr.) 1905.

Joan J. Pa
Episcop.

Aviz.

On. Domni, cari au primit spre desfacere cenzurile noastre diecezane din 1905, sunt rugați a returna exemplarele nevândute până la 1/14 Martie a. c.

Cei ce până la acest termen nu le vor returna sunt obligați a solvi toate exemplarele primite.

Administrația tipografiei diecezane.

AVIZ

La administrațiunea tipografiei diecezane din Arad se află spre vânzare „Tălculia evangheliilor” de fericitul Loga tipărite cu litere cirile în Buda la anul 1835. Prețul de exemplar 2 cor.

CRONICA.

Matineul școlii de fete cu internat. Duminică după amiază am avut deosebită plăcere de a asista la o serie de drăgălașe prestațiuni declamatorice și muzicale la școala noastră de fete cu internat, din Arad. Laudă se cuvine corpului profesoral pentru stăruința sa în astfel de lucruri bune, precum și elevelor pentru silința ce și-au dat, de a corăspunde pe deplin așteptărilor publicului românesc cult.

O rugăciune, adânc simțită a fost poezia lui Eminescu „Rugăciune” predată de mititica E Drăghici Corul elevelor a cântat un frumos terzet, un cântec românesc.

„La noi sunt lacrimi multe”... poezia lui O. Goga (Noi) a fost declamată foarte bine de eleva M. Lazar. Foarte inteligent și cu o dicțiune perfectă românească a fost declamată poezia Glosa de M. Eminescu, de eleva Aurelia Popescu.

Eleva Zina Popoviciu a acompaniat la pian cu o deplină dexteritate pe elevele M. Popovici (vioară) și A. Popescu (voce).

Doina lui G. Coșbuc, a fost declamată cu o rară pricepere și adânc înduioșător de eleva Florica Cărăbaș. Iar când în punctul următor eleva M. Bogdan a cântat (cu acompaniamentul de pian al d-rei prof. Elena Pipoș) o doină, numărul și distinsul public a aplaudat cu frenesie.

„Din Bătrâni”, sunt două tablouri, cu cari se încheie seria prestațiunilor. Primul a reprezentat cele patru anotimpuri, iar al doilea „Doina”.

„Tot cu Doina mă mai țin”...!

Costumele au fost admirabil de frumoase, și tablourile bine aranjate. Au plăcut publicului.

După cum suntem informați, pregătirea costumei se datorește d-șoarei Hermina Ciorgariu; iar textul recitat la prezentarea tablourilor cu dibăcie de eleva Ecaterina Biriș d-nei Botiș-Cioban.

Ne place a vedea astfel de prestațiuni; și ni se încălzește inima, văzând, că în condițiunile modeste în cari se găsește școala noastră, dă dovezi de vigoare și vitalitate. Un semn de mare menire și frumos viitor.

Dumnezeu să ajute!

Prezent.

Cursul învățătorilor și preoților. Pentru răspândirea și imbrățișarea pomăritului ministrul agriculturii a orânduit cursuri pe an pentru învățători și preoți. La primăvară încă vor fi mai multe cursuri și adică în Keszthely, din 27 Martie până în 5 Aprilie

n., în Turda din 3 până în 13 Aprilie, în Kisszeben din 6—15 Aprilie. La fiecare curs se vor primi câte 16 învățători, cari capătă toată întreținerea și bani de călătorie. Pentru preoți vor fi cursuri în Budapesta și Cluj în Budapesta din 3—8 Aprilie, iar în Cluj din 10—15 Aprilie. 24 preoți vor fi primiți, cari de asemenea vor căpăta întreținerea și spese de călătorie. Preoții au să-și înainteze petițiile până în 21 Martie învățătorii pentru cursul din Keszthey până în 20 Martie, pentru celelalte cursuri până în 25 Martie adresându-le ministrului agriculturii.

† Necrolog. Subscriși cu inimă adânc înfrustată aduc la cunoștință trecerea din viață a mult stimatului lor tată respective socru, moș și strămoș *Ioan Gurban*, paroh gr. ort. rom. emerit în Buteni care împărtășit fiind cu sf. taine în al 87 an al etății și 65-lea al preoției, astăzi la 7 Martie n. 1905 și-a dat sufletul în mâinile Domnului. Rămășițele pământești s-au înmormântat la 9 Martie n. 11 ore a. m. în morminții din Butei. Buteni, la 7 Martie n. 1905. Fie-i țerina ușoară și memoria binecuvântată! Constantin Gurban, ppresbiterul Ienapolei ca fiu. Emilia Gurban, ca noră. Constanța Bodea, nepoată și sotul ei, Iuliu Bodea, paroh gr. or, rom. Buteni. Florica Bodea, Ionel Bodea, Felicia Bodea, Zina Bodea, strănepoate și strănepot.

Mari serbări pentru Schiller. În acest an se împlinesc o sută de ani dela moartea marelui poet Schiller. Din acest prilej vor fi mari serbări în întreagă Germania și în alte centre de cultură. Din programele ce s'au publicat, reese, că va fi o serbare națională. Intreg poporul german va lua parte. Elveția a și aranjat mari festivități poetului lui „Wilhelm Tel”, fiind că marea popularitate a lacului Vierwaldstädt piesei acesteia a lui Schiller are a se mulțumi. La serbare a luat parte întreg poporul elvețian.

Aviz preoților și învățătorilor. Temelia culturală a unui neam fiind poporul și mai ales conducătorii lui firești, preoții și învățătorii, ne-am dat seama că la noi orice mișcare literară nu poate avea chezeșia trăinicieii și dreptei căi, până când nu pătrunde și în această pătură socială. Am dori deci ca revista noastră să-și aibă rădăcinile în acest pământ bogat și sănătos. Această dorință a noastră numai atunci se va întrupa, când grosul cetitorilor noștri îl vor forma cărturarii dela sate. Ne-am hotărât așadar să facem acestor cetitori favoruri și anume: Preoții, învățătorii și țărani frunțași cari nu sunt și n'au fost abonații revistei noastre vor primi gratuit „Luceafărul” pe anul curgător 1905, dacă în cursul lunilor Februarie și Martie a. c. vor trimite abonamentul de 7 cor. pe 1906. Astfel revista li va costa pe doi ani numai 7 cor., în loc de 14 cor. — Numărul exemplarelor ce le putem da în aceste condițiuni, fiind numai cincizeci, rugăm să se grăbească cei interesați. Acest favor se dă numai pentru Ungaria.

Red. și Adm. revistei „Luceafărul”

Amicul Tinerimei, revistă scrisă anume pentru nobilitarea caracterului tinerilor, este în anul al 3-lea al existenței și cuprinde o materie foarte variată, instructivă și de petrecere și costă în abonament pe sfert de an numai 2 lei, anual 8 lei. Nr. 1 al anului al III-lea a apărut. Abonați deci copii D-voastră la *Amicul Tinerimei*. Singura și întâia revistă pentru tinerime ce apare la Tîrgul-Jin sub direcțiunea D-lui I. Moisil, directorul gimnasiului din T.-Jinului cu concursul mai multor profesori și oameni de litere și știință. Este o chestie foarte importantă lectura ce trebuie să se dea copiilor. Părinții doresc ca copiii lor să devină oameni instruiți și cinștiți. Instrucțiunea singură nu e de ajuns pentru copii; trebuie tot odată să li se dea și o educație

aleasă. Mulți părinți nu au în totdeauna timp necesar a se ocupa mai de aproape de copiii lor. Din această cauză mulți copii fiind fără supraveghere apucă adeseori drumuri rele. Dacă însă părinții ar găsi mijloace de a preveni relele în care copii ar putea să dea, mulți copii nu s'ar strica și n'ar aduce adeseori rușine familiei lor. În toate țările civilizate s'a recunoscut de cătră toți oamenii de bine că lectura bună, aleasă și potrivită cu mintea tinerilor, este mijlocul cel mai bun și mai sigur de a îndrepta tinerimea pe drumuri bune, spre ținte nobile. Un mare învățat, Herder, a zis: „adeseori o carte a format sau a stricat pe un om pentru întreaga lui viață“. Este deci datoria părinților, în prima linie, să desvolte în copiii lor încă de timpuriu gustul de citire și a le da în mâni cărți bune. Morala unui popor — a spus un filosof francez — atrăne de calitatea celor ce citește. O astfel de lectură aleasă se găsește în „Amicul Tinerimei“.

Concurs.

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din **Chesint**, protoprezbiteratul Lipovei — se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu aceasta parohie sunt: 1. Una sesiune parohială constatătoare din 30 jug. pământ. 2. Un intravilan parohial. 3. Birul și stola usuată dela parohieni. 4. Întregirea dotațiunei dela stat, după cvalificațiunea alegândului preot.

Dela recurenți se recere, cvalificațiune pentru parohii de cl. I. cu acea observare, că întru cât nu vor fi recurenți cu cvalificațiune de clasa I. vor fi admiși la candidare și recurenți cu cvalificațiune de clasa II-a.

Recurenții sunt avizați, ca recursele lor instruite cu documentele de cvalificațiune recerută și adresate comitetului parohial din Chesint, până la termenul susindicat, să le substearnă subscrisului protoprezbiter Voicu Hamsea în Lipova (Lippa), iar' în vre-o Duminică ori sărbătoare, cu observarea §-lui 18 din Regulamentul pentru parohii să se prezenteze în s-ta biserică din Chesint, pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Chesint, 13/26 Februar 1905.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Voicu Hamsea* protoprezbiter,
—□— 1—3₁

Pe baza înaltei rezoluțiuni consistoriale nru 7651 ex 1904 se escrie concurs, pentru postul de capelan, cu drept de succesiune pe lângă parohul din **Chitighaz** (Kétegyház) Iosif-Ioan Ardelean, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Beneficiile capelanului vor fi jumătate din toate venitele parohiale și anume:

- 1) din 63 jug. 818 org. □ pământ estravilan jumătate;
- 2) dela 245 case, birul usuat jumătate și
- 3) din stoalele usuate jumătate.

Parohia fiind de clasa primă, dela reflectanți, se cer documente pentru asemenea clasă.

Recursele adresate comitetului parohial, sunt a se trimite, conform prescrișelor regulamentului pentru parohii, Preaonoratului Domn protoprezbiter Dr. Ioan Trailescu în Chișineu (Kisjenő) având recurenții a se

prezentă la sf. biserică pentru dovedirea desterității lor în rituale și oratorie.

Dat din ședința comitetului parohial ținută în Chitighaz la 12/25 Februarie 1905.

Toader Bugigu,
președ.

Ștefan Dolga,
notar.

În conțelegere cu: Dr. *Ioan Trailescu*, protoprezbiter

—□—

2—3.

Licitațiune minuendă.

Venerabilul Conzistor diecezan din Arad, prin concluzul de sub Nr. 1996 ex. 1904, a incuviințat face-rea unui gard de zid cu grilaj de lemn de gorun, în jurul sf. biserici gr.-ort. rom. din **Cherechiu** (Kerek) comitatul Arad.

În scopul executării acestui lucru se publică licitațiune minuendă, care se va ținea în a7/30 Martie an. c. la 10 ore înainte de amiază.

Prețul de esclamare este stabilit în suma de 1066. cor. 45 fil. — Înainte de începerea licitării, licitanții au să depună, la mâinile episcopului prim bisericesc, un vadiu de 10% din prețul de esclamare, în bani gata, ori în hârtii de valoare acceptabile. — Până în ziua premergătoare licitării se primesc și oferte în scris, însoțite de vadiul corăspunzător și de o declarațiune, în care oferentul să se declare, că cunoaște condițiunile de licitare și se va supune acelor necondiționat întru toate.

Planul, proiectul de spese și condițiunile de licitare se pot vedea la oficiul parohial din loc.

Se observă, că spese de călătorie nu se restituiesc și că comuna bisericască își rezervă dreptul, fără conziderare la rezultatul licitării, a da în întreprindere lucrarea de mai sus acestui licitant, în care va avea garanță mai multă.

Cherechiu, la 21 Febr. (6 Martie) 1905.

Alexandru Muntean
preot și preș. com. par.

Ioan Micoroiu
not. com. par.

—□—

1—3.

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD, Strada Atzél Péter Nr. 1.

(lângă Crucea Albă).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritual nostru oriental edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care căuză îl recomandăm îndeosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuit.

7—10